

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ**

Навчально-науковий інститут агроекології та землеустрою

05-02-104S

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

SYLLABUS

Менеджмент та економіка природокористування		Management and economics of nature use
Шифр за ОП	ФК 2	Code in Degree Programme
Освітній рівень: Магістерський (другий)		Level of Education: Master's (second)
Галузь знань Виробництво та технології	18	Field of Knowledge Production and technologies
Спеціальність Технології захисту навколишнього середовища	183	Field of Study: Environmental protection technologies
Освітня програма: Технології захисту навколишнього середовища		Degree Programme: Environmental protection technologies

РІВНЕ – 2023

Силабус навчальної дисципліни «Менеджмент та економіка природокористування» для здобувачів вищої освіти ступеня «магістр», які навчаються за освітньо-професійною програмою «Технології захисту навколишнього середовища», спеціальності 183

«Технології захисту навколишнього середовища» . Рівне : НУВГП, 2023. 9 с.

ОПП на сайті університету:
<http://ep3.nuwm.edu.ua/id/eprint/27023>

Розробник силабусу: *е-підпис* Клименко О.М., д.с.-г.н., професор кафедри екології, технології захисту навколишнього середовища та лісового господарства

Силабус схвалений на засіданні кафедри екології, технології захисту навколишнього середовища та лісового господарства
Протокол № 15 від 28 серпня 2023 року

Завідувач кафедри:
е-підпис Клименко М.О., д.с.-г.н., професор

Керівник ОП:
е-підпис Прищепя А.М., д.с.-г.н., професор

Схвалено науково-методичною радою з якості ННІАЗ
Протокол № 1 від 29 серпня 2023 року

Голова науково-методичної ради з якості ННІАЗ:
е-підпис Прищепя А.М., д.с.-г.н., професор

© НУВГП, 2023

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСИПЛІНИ «МЕНЕДЖМЕНТ ТА ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ» ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ	
Ступінь вищої освіти	<i>магістр</i>
Освітня програма	<i>Технології захисту навколишнього середовища</i>
Спеціальність	<i>183 Технології захисту навколишнього середовища</i>
Рік навчання, семестр	<i>1-й рік навчання, 2-й семестр</i>
Кількість кредитів	<i>4 кредити ЄКТС</i>
Лекції:	<i>22 год. – д.ф.н.; 2 год. – з.ф.н.</i>
Практичні заняття:	<i>18 год. – д.ф.н.; 10 год. – з.ф.н.</i>
Самостійна робота:	<i>80 год. – д.ф.н.; 108 год. – з.ф.н.</i>
Форма навчання	<i>денна/заочна</i>

Форма підсумкового контролю	залік
Мова викладання	державна
ІНФОРМАЦІЯ ПРО РОЗРОБНИКА	
Лектор	 <p><i>Клименко Олександр Миколайович, професор кафедри екології, технології захисту навколишнього середовища та лісового господарства, доктор сільськогосподарських наук</i></p>
Вікіситет	Клименко Олександр Миколайович — Wikisitet (nuwm.edu.ua)
ORCID	http://orcid.org/0000-0002-2047-8824
Як комунікувати	o.m.klymenko@nuwm.edu.ua

ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ	
Мета та завдання	
<p>Навчальна дисципліна «Менеджмент та економіка природокористування» забезпечує формування у студентів умінь, знань, компетенцій щодо сучасного економічного мислення та спеціальних знань, спрямованих вирішувати еколого-економічні проблеми, виходячи з національних і міжнародних інтересів, визначити цілі та поточні пріоритети, обґрунтувати напрямки регіонального природокористування з визначенням їх екологічної і соціально-економічної ефективності.</p> <p>Завданнями вивчення навчальної дисципліни є: вивчення економічних аспектів взаємодії суспільства і природи; виявлення негативного впливу господарської діяльності на довкілля; характеристика сучасних протиріч між потребами соціально-економічного розвитку і можливостями екосистем; оцінка природних ресурсів і пошук економічних механізмів досягнення раціональнішого їх використання (різні форми оплати за природні ресурси, прогресивні технології, безвідходне виробництво та ін.); аналіз процесу залучення ресурсів довкілля в цінову систему на підставі визначення економічної цінності компонентів довкілля; аналіз спроможності ринкової системи забезпечити ефективне використання ресурсів довкілля; аналіз реальної ситуації, яка склалась у певній галузі, та розробка заходів на перспективу.</p> <p>У результаті вивчення навчальної дисципліни «Менеджмент та економіка природокористування» студент має вміти: оцінювати вартість природних ресурсів; визначити вплив використання природно-ресурсного потенціалу на економічну господарську діяльність і навколишнє середовище; розраховувати суми зборів за спеціальне використання природних ресурсів; розраховувати економіко-екологічну ефективність впроваджуваних природоохоронних заходів; визначити шляхи оздоровлення екологічної ситуації та створення сприятливих умов для життєдіяльності населення.</p>	
<p>Посилання на розміщення освітнього компоненту на навчальній платформі Moodle</p> <p>https://exam.nuwm.edu.ua/course/view.php?id=1562</p>	
<p>Передумови вивчення (місце освітнього компоненту в структурно-логічній схемі)</p> <p>Передумови вивчення забезпечує навчальна дисципліна «Стратегія сталого розвитку».</p>	

Компетентності
СК06. Здатність контролювати й оцінювати ефективність природоохоронних заходів та застосовуваних технологій
Програмні результати навчання
<p>ПР05 Ефективно працювати у команді та міжнародному колективі, мати лідерські навички.</p> <p>ПР07 Розробляти системи екологічного управління з дотриманням вимог ISO 14004, встановлювати процедури та планувати і реалізовувати природоохоронні заходи протягом всього життєвого циклу продукції.</p> <p>ПР08 Проектувати системи комплексного управління відходами та еколого-економічними аспектами їх утилізації, основами проектування полігонів для розміщення відходів, оцінювати їх вплив на довкілля та людину</p> <p>ПР10 Оцінювати вплив промислових об'єктів на навколишнє середовище, наслідки інженерної діяльності на довкілля і пов'язану з цим відповідальність за прийняті рішення, планувати і проводити прикладні дослідження з проблем впливу промислових об'єктів на навколишнє середовище</p> <p>ПР16 Здійснювати вибір стратегій та технологій захисту складових навколишнього природного середовища, забезпечення екологічної безпеки, сталого розвитку в умовах швидкої трансформації природного середовища</p>

СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА	
<i>Лекцій – 22/2 год. Практичні роботи – 18/10 год. Самостійна робота – 80/108 год.</i>	
Методи та технології навчання	Лекції, презентації, обговорення, ситуаційні та практичні дослідження
Засоби навчання	Мультимедіа, проекційна апаратура, інформаційно-комунікаційні системи, програмне забезпечення кафедри екології, технології захисту навколишнього середовища та лісового господарства
ЛЕКЦІЙНІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ	
Тема	
Кількість годин, результати навчання, література	Зміст тем
Тема 1. Поняття і сутність економіки природокористування	
лекцій – 2 год. ПР16 Література [1,3,4]	Суть природокористування та основні передумови виникнення науки. Сутність понятійного апарату природокористування: природне середовище, природні умови, природні ресурси, раціональне природокористування. Основні закономірності та принципи природо-користування. Еколого-економічна сутність природокористування.
Тема 2. Природно-ресурсний потенціал	
лекцій – 2 год. ПР16 Література [3,4,5]	Поняття природно-ресурсного потенціалу. Природно-ресурсний потенціал як фактор соціально-економічного розвитку. Класифікація природних ресурсів. Структура природно-ресурсного потенціалу: земельні ресурси, мінерально-сировинні, водні лісові, біологічні ресурси. Проблеми відтворення природних ресурсів та його фінансування.
Тема 3. Природні ресурси України та їх потенціал	
лекцій – 2 год. ПР10, ПР16 Література [4,5,6]	Земельні ресурси України. Лісові ресурси України. Водні ресурси України. Мінеральні ресурси України. Природно-ресурсний потенціал Рівненської області.
Тема 4. Еколого-економічна оцінка природних ресурсів	

лекцій – 2 год. практичних - 2 ПР10, ПР16 Література [2,5,6,7,8,9,10,11,12,13, 14]	Економічна оцінка природних ресурсів. Витратна концепція оцінки природних ресурсів. Рентна концепція оцінки природних ресурсів. Абсолютна економічна оцінка природних ресурсів. Порівняльна економічна оцінка природних ресурсів. Напрями удосконалення оцінки природних ресурсів в Україні.
Тема 5. Еколого-економічні механізми природокористування	
лекцій – 2 год. практичних - 2 ПР10, ПР16 Література [2,5,6,7,8,9,10,11,12,13, 14]	Еколого-економічні показники: оцінка і ставки. Економічні механізми в регулюванні товарно-грошових відносин. Економічні інструменти в регулюванні природокористування. Еколого-економічні інструменти: принципи формування і механізми дії. Форми еколого-економічних інструментів.
Тема 6. Економічний механізм природокористування в Україні	
лекцій – 2 год. практичних - 6 ПР10, ПР16 Література [2,5,6,7,8,9,10,11,12,13, 14]	Структура економічного механізму в сфері природокористування. Поняття загального і спеціального використання природних ресурсів. Нормативи і межі природокористування. Плата за використання земельних, лісових водних і мінерально-сировинних ресурсів. Фінансування охорони і відтворення природних ресурсів.
Тема 7. Економіка навколишнього середовища	
лекцій – 2 год. практичних - 2 ПР07, ПР08, ПР10 Література [2,5,6]	Оцінка стану навколишнього середовища. Основні чинники екологічної кризи. Техногенний тип економічного розвитку. Можливі шляхи подолання екологічної кризи. Концепція розвитку з урахуванням екологічних обмежень. Стійкий економічний розвиток.
Тема 8. Екологічні ризики	
лекцій – 2 год. практичних - 2 ПР05, ПР07, ПР10 Література [1,3,4]	Визначення поняття «екологічний ризик». Потенційний екологічний ризик. Екологічна вразливість. Класифікація екологічного ризику. Рівні екологічного ризику.
Тема 9. Інституціональні механізми управління	
лекцій – 2 год. практичних - 2 ПР05 ПР07 Література [3,4,5]	Права власності на природні ресурси. Державна система регулювання природокористування. Оподаткування у сфері природокористування.
Тема 10. Управління природокористуванням	
лекцій – 2 год. практичних - 2 ПР05, ПР10 Література [4,5,6]	Управління природокористуванням та його правові основи. Повноваження ВР України в галузі природокористування. Повноваження КМ України в галузі управління природо-користуванням. Повноваження місцевих органів влади в галузі управління природокористуванням. Повноваження спеціальних органів в галузі управління природокористуванням. Система екологічних стандартів і нормативів.
Тема 11. Аспекти екологізації виробництва	
лекцій – 2 год. ПР05, ПР07, ПР10 Література [1,3,4,5]	Екологізація та передумови її проведення. Інфраструктура екологічно безпечного виробництва. Управління екологізацією виробництва. Процедури екологічного управління, міжнародні стандарти екологічного менеджменту і аудиту. Екологічна модернізація виробництв

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

1. Економічний механізм землекористування. Грошова оцінка земель
2. Економічний механізм лісокористування. Економічна оцінка лісових ресурсів
3. Економічний механізм водокористування Економічний механізм водокористування
4. Економічний механізм користування надрами
5. Економічний механізм використання рибних та інших водних біоресурсів
6. Економічний механізм спеціального використання диких тварин
7. Система державного управління природокористуванням

Форми та методи навчання

Використовуються традиційні та інноваційні методи навчання. Проведення лекційних занять передбачає демонстрацію презентацій із відповідним темі заняття теоретичним матеріалом. Частина лекційного заняття відводиться на діалогові технології, розгляд можливих практичних ситуацій та дискусію. Здобувачі мають можливість публічного виступу із презентацією лекційного матеріалу.

Практичні заняття передбачають виконання завдань за індивідуальними вихідними даними, а також отримання навичок командної роботи. У контексті підготовки до виконання практичних робіт та самостійної підготовки застосовуються пошукові інтернет-системи та прикладні комп'ютерні програми.

Здобувачі всіх форм навчання мають доступ до навчальних матеріалів, методичного забезпечення та інструкцій щодо самостійного опрацювання тем курсу на платформі Moodle та цифрового репозиторію НУВГП.

Здобувачі отримують усі необхідні консультації для демонстрації знань та вмінь під час аудиторних дискусій, захисту практичних робіт та самостійного опрацювання матеріалів.

Інструменти, обладнання, програмне забезпечення

- технічні засоби навчання: мультимедійне обладнання, ноутбук;
- програмне забезпечення: MS Windows, доступ до Інтернет;
- програмне забезпечення: система дистанційного навчання Moodle.

Порядок та критерії оцінювання

Для досягнення цілей та завдань курсу здобувачам потрібно засвоїти теоретичний матеріал та здати модульні контролі знань, а також вчасно виконати та захистити практичні роботи. В результаті можна отримати такі обов'язкові бали:

- 60 балів - за вчасне виконання і захист практичних робіт та інших поточних завдань (самостійна робота), що становить поточну складову оцінки;
- 40 балів – модульні контролі (20+20).

Всього 100 балів.

Поточне оцінювання та проведення контрольних заходів у межах курсу відбувається згідно нормативних документів НУВГП: Положення про семестровий поточний та підсумковий контроль навчальних досягнень здобувачів вищої освіти (нова редакція) <http://ep3.nuwm.edu.ua/15311/> ; Положення про атестацію здобувачів вищої освіти та роботу екзаменаційної комісії <http://ep3.nuwm.edu.ua/8545/> ; Порядок ліквідації академічних заборгованостей у НУВГП <http://ep3.nuwm.edu.ua/4273/> ;

Положення про навчально-науковий центр незалежного оцінювання Національного університету водного господарства та природокористування <http://ep3.nuwm.edu.ua/4184/> ; Наказ ректора НУВГП від 16.09.2019 № 00502 "Про введення в дію нової системи оцінювання навчальних досягнень студентів" <http://nuwm.edu.ua/struktturnipidrozdili/navch-nauk-tsentr-nezaleznoho-otsiniuvannia-znan/dokumenti> ; Порядок ліквідації академічних заборгованостей у НУВГП <http://ep3.nuwm.edu.ua/4273/>

Поєднання навчання та досліджень

Студенти мають можливість отримати додаткові бали за виконання індивідуальних завдань дослідницького характеру, а також можуть бути долучені до підготовки і публікації тез та наукових статей.

Інформаційні ресурси

Рекомендована література

Основна

1. Борейко В. І. Економіка довкілля та природокористування: Навч. посібник / В. І. Борейко. – Рівне: НУВГП, 2011. – 255 с.
2. Довідник з питань економіки та фінансування природокористування природокористування і природоохоронної діяльності. Під ред. Шевчука В, Пилипчук М., Карпенко Н. та ін. – К: Геопринт, 2000. – 411с.
3. Коржнев М. М. Економіка природокористування / М. М. Коржнев – К.: Вид. КНУ. – 2005. – 99 с.
4. Макарова Н. С. Економіка природокористування: Навч. посібник / Н. С. Макарова, Л. Д. Гармідер, Л. В. Михальчук – К.: Центр учбової літератури, 2007 – 322 с.
5. Балацкий О.Ф., Вакулюк В.М., Власенко В.М. Екологія і економіка. К., 2009. – 283 с.
6. Економіка природокористування: Підручник / Хвесик М.А., Рогач С. М., Кулаєць М. М., Ільків Л. А., Авраменко Т. П.. За ред. д-ра. екон. наук, проф., академіка НААН України Хвесика М. А. – К.: Аграр Медіа Груп, 2013.- 334с.

Допоміжна

7. Водний кодекс України. м. Київ, 6 червня 1995 року N 213/95-ВР.
8. ДСТУ ІСО 14001-97 Системи управління навколишнім середовищем. Склад та опис елементів і настанови щодо їх застосування. – К.: Держстандарт, 1998.
9. Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища". - Київ, 1991.
10. Закон України "Про охорону атмосферного повітря". м. Київ, 16 жовтня 1992 року N 2707-XII.
11. Закон України "Про природно-заповідний фонд" м. Київ, 16 червня 1992 року N 2456-XII.
12. Закон України "Про рослинний світ" м. Київ, 9 квітня 1999 року N 591-XIV.
13. Закон України "Про відходи" м. Київ, 5 березня 1998 року N 187/98-ВР.
14. Земельний кодекс України. м. Київ, 18 грудня 1992 року N 561-XII.

Інформаційні ресурси

1. Законодавство України. URL: <http://www.rada.kiev.ua/>
2. Кабінет Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua/>
3. Державний комітет статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbu.gov.ua/>
5. Обласна наукова бібліотека (м. Рівне, майдан Короленка,. URL: <http://www.lib.rv.ua/>
6. Наукова бібліотека НУВГП (м. Рівне, вул. Олекси Новака, 75). URL: <http://nuwm.edu.ua/naukovabiblioteka> (http://nuwm.edu.ua/MySql/page_lib.php)
Всі навчально-методичні матеріали (силабус, методичні вказівки, презентації, контрольні питання) вільно доступні на сторінці навчальної дисципліни в Навчальній платформі НУВГП: <https://exam.nuwm.edu.ua/course/view.php?id=1517>

ПОЛІТИКИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

Перелік соціальних, «м'яких» навичок (soft skills)

Складові навчальної дисципліни сприяють формуванню універсальних, корисних для будь-якого виду діяльності (міжпрофесійних) навичок, які дозволяють швидко адаптуватися до нових умов, змінювати сферу зайнятості, вирішувати нестандартні завдання:

- допитливість, ініціативність – під час засвоєння теоретичного матеріалу лекційних занять, виконання самостійної роботи для розширення знань із відповідних тем курсу;
- цілеспрямованість, наполегливість – під час виконання лабораторних робіт, а також підготовки до контрольних заходів;

- адаптивність, командна робота – під час дискусійних обговорень тематичних питань курсу, виконання лабораторних робіт у складі бригади;
- соціальна обізнаність і відповідальність – як результат урахування організаційних вимог курсу, підтримання зворотного зв'язку та вчасного звітування про виконані види діяльності;
- критичне мислення, лідерство, креативність – розуміння, аналіз, пошук вирішення актуальних проблем у розрізі дисципліни та висвітлення результатів під час навчальних занять;
- самонавчання для професійного та особистісного зростання – як результат виконання самостійної роботи, в тому числі з використанням електронних навчальних ресурсів та інформаційних баз.

Дедлайни та перекладання

Терміни здачі проміжних контрольних модулів встановлені згідно Положення про семестровий поточний та підсумковий контроль навчальних досягнень здобувачів вищої освіти (нова редакція) <http://ep3.nuwm.edu.ua/15311/> .
 Перездача тестових завдань перевірки засвоєння теоретичного матеріалу здійснюється згідно з правилами ННЦНО <http://nuwm.edu.ua/struktturnipidrozdili/navchnauktsentr-nezaleznohoohtsiniuvannia-znan/dokumenti> та Порядку ліквідації академічних заборгованостей у НУВГП <http://ep3.nuwm.edu.ua/4273/> . У разі незгоди здобувача з результатами оцінювання, в день здачі контролю знань в деканат ННІАЗ подається апеляційна скарга, де аргументовано викладається суть питання. До скарги додається роздрукований варіант всіх відповідей цього здобувача під час виконання спроби. Директор ННІ скликає апеляційну комісію для розгляду скарги на яку запрошуються студент та представник ННЦНО, згідно Порядку звернень здобувачів вищої освіти та інших осіб, які навчаються в НУВГП <http://ep3.nuwm.edu.ua/15467/>

Неформальна та інформальна освіта

Студенти мають право на визнання (перезарахування) результатів навчання, набутих у неформальній та інформальній освіті згідно з відповідним Положенням про неформальну та інформальну освіту в НУВГП : <http://ep3.nuwm.edu.ua/18660/> .

Правила академічної доброчесності

Організація всіх видів навчальної діяльності в межах курсу проводиться згідно Положення про організацію освітнього процесу в Національному університеті водного господарства та природокористування <http://ep3.nuwm.edu.ua/4088/> . У випадках виявлення плагіату при виконанні завдання, здобувач не отримує бали і повинен виконати завдання повторно, згідно Положення про виявлення та запобігання академічного плагіату в Національному університеті водного господарства та природокористування (нова редакція) <http://ep3.nuwm.edu.ua/10325/> .
 Здобувачі повинні дотримуватися Кодексу честі студентів НУВГП <http://nuwm.edu.ua/struktturnipidrozdili/vyo/dokument> , а викладач Кодексу честі наукових, науково-педагогічних, педагогічних працівників Національного університету водного господарства та природокористування <http://nuwm.edu.ua/struktturnipidrozdili/zapobighannjakorupciji/dijaljnisti> .
 Більше матеріалів щодо дотримання принципів академічної доброчесності: сайт Національного агентства забезпечення якості вищої освіти <https://naqa.gov.ua/> ; сторінка НУВГП «Якість освіти» <http://nuwm.edu.ua/sp> та Сайті Проекту сприяння академічній доброчесності в Україні (Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project — SAIUP) <https://academiq.org.ua/>

Вимоги до відвідування

Лекційні та лабораторні заняття проводяться згідно розкладу в офлайн або онлайн-режимі. Консультації проводяться онлайн-режимі з використанням Google Meet згідно розкладу консультацій, що доступний на сторінці кафедри екології, ТЗНС та ЛГ: <http://nuwm.edu.ua/nni-az/kaf-ecology>. У разі необхідності - у погоджений зі студентами час. Відвідування занять є обов'язковим компонентом

оцінювання. За об'єктивних причин (хвороба, міжнародне стажування, тощо) навчання може відбуватись в онлайн режимі (змішана форма навчання) за погодженням із викладачем.
Здобувачі можуть використовувати мобільні телефони та ноутбуки на заняттях, але виключно в навчальних цілях.

Автор
професор

Клименко О.М.

Автор
Професор КМПВ

Олександр КЛИМЕНКО

Затверджено

Проректор з науково-педагогічної та
навчальної роботи

Валерій СОРОКА

документ підписаний КЕП
Номер документа СИЛ №1008 від [sDateTime_SignWriteAgree_Last]
Підписувач Сорока Валерій Степанович
Підписувач (дані КЕП): [oSignECP.sSigner_Sert]
Сертифікат 58E2D9E7F900307B04000000807E2D0054327D00